

Bages
Ciència
Ciutadana

Construïm en Comunitat

Un abordatge participatiu per fer front
als reptes de l'envelliment en l'entorn rural

Aquest informe és el resultat d'una investigació participativa de ciutadans de la comarca del Bages que van actuar com a coinvestigadors en la identificació, anàlisi i prioritització dels reptes associats a l'envelliment en entorns rurals, per finalment proposar diferents línies d'acció amb possibles solucions. Aquest document pretén ser una guia de recomanacions a diferents nivells perquè siguin tingudes en compte a l'hora de definir i proposar respostes al repte plantejat.

Construïm en Comunitat

Aquesta recerca ha estat possible gràcies a totes les persones que van participar activament en les diferents sessions de cocreació i codisseny del projecte. Donem les gràcies als organitzadors del Festival de Cinema Social CLAM i a la consultora Science for Change pel suport en la realització de la jornada de la Fase 1. Un agraïment especialment al servei d'inclusió social i convivència del Consell Comarcal del Bages, així com als Ajuntaments de Cardona i Navàs per tot el suport per a la realització de les sessions de la Fase 2 i a l'Ajuntament de Callús

per tot el suport per a la realització de l'activitat de divulgació de la Fase 3.

Aquest document ha estat elaborat en el marc del projecte «Bages Ciència Ciutadana: un abordatge participatiu per fer front als reptes de l'envelliment en l'entorn rural». El projecte ha estat liderat per la Fundació Universitària del Bages i la Fundació Sant Andreu Salut, amb la col·laboració de la Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología – Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades.

Informe dels resultats de l'edició 2023-2024 del projecte Bages Ciència Ciutadana.

www.bagescienciaciutadana.com

© Fundació Universitària del Bages, per l'edició
Av. Universitària, 4-6. Manresa

© Fundació Privada Sant Andreu Salut, per l'edició
Plaça Hospital, s/n. Manresa

Primera edició: juny de 2024

Aquesta publicació està subjecte a una llicència Creative Commons.

El projecte

El projecte «Bages Ciència Ciutadana: un abordatge participatiu per fer front als reptes de l'envelliment en l'entorn rural» té com a objectiu principal involucrar la ciutadania en un procés científic d'observació, identificació i anàlisi dels problemes socials associats a l'envelliment, i el seu entorn més proper, per cocrear propostes de solucions que contribueixin a la millora de la qualitat de vida de les persones de la comarca del Bages.

Aquest projecte forma part de les accions i iniciatives desenvolupades en el marc de l'Agenda Compartida Manresa-Bages.

El repte

El Bages és una comarca de la Catalunya Central amb 30 municipis, 11 dels quals són rurals, és a dir, tenen menys de 2.000 habitants. Un dels principals reptes actuals de la comarca és l'envelliment i el sobreenvelliment de la població, que comporta implicacions sistèmiques importants per a la resta de la societat. Per donar resposta a aquest repte, des del territori es treballa de manera coordinada entre l'administració pública, les universitats, les empreses i la ciutadania. Amb el present projecte es pretén reforçar la participació ciutadana en la fase de generació de coneixement entorn de la definició i proposta de solucions, ja que és essencial escoltar la veu de les persones implicades per tal de definir d'una manera més acurada les solucions i les recomanacions d'acció.

Fases del projecte

Fase 1 Escolta

Aquest projecte de recerca s'inicia amb la sensibilització i visualització dels problemes socials associats a l'envelliment en entorns rurals, dut a terme a partir de la projecció de la pel·lícula *Dersu Uzala* d'Akira Kurosawa en el marc de l'edició de 2023 del Festival de Cinema Social CLAM, i acompanyat d'una sessió de codisseny i de generació d'idees amb el públic assistent posterior a la projecció. Unes 22 persones van participar en aquesta sessió.

En aquesta fase es fa una primera identificació dels reptes associats a l'envelliment en entorn rural, definits dins de les dimensions següents: serveis socials i de salut, benestar emocional, vulnerabilitat, vida social, vida familiar, economia, oci i diversió, gènere i formació.

Per al desenvolupament d'aquesta fase es va comptar amb la col·laboració de Science for Change i el Festival de Cinema Social CLAM.

Fase 2 Experimenta

Identificats els reptes associats a l'envelliment en entorn rural, es defineixen i se seleccionen les dimensions de les cures i el relleu generacional per ser treballats durant aquesta fase.

Un grup de 60 persones dels municipis de Cardona i Navàs participen en les dues sessions de cocreació de possibles solucions associades a les cures i el relleu generacionals de les persones grans. L'aprofundiment en aquests temes es va aconseguir treballant les subdimensions de gènere i recursos / infraestructures per a la dimensió de les cures, i del relleu d'entitats i ús / accés de l'espai públic en el cas del relleu generacional.

En aquesta fase es va comptar amb la col·laboració dels Ajuntaments de Cardona i Navàs, així com del servei d'inclusió social i convivència del Consell Comarcal del Bages.

Fase 3 Empodera

Els resultats obtinguts d'identificació de problemes i possibles solucions es distribueixen per les diferents entitats del territori per tal que siguin considerats, tant per a la definició de polítiques públiques com de projectes de recerca associats, entre d'altres, que tinguin com a objectiu l'abordatge dels reptes de l'envelliment per a una millor qualitat de vida de les persones de la comarca del Bages.

Resultats del projecte

Del procés de codisseny i generació d'idees s'extreuen les dimensions clau següents per fer un abordatge integral del repte de l'envelliment en entorns rurals:

Serveis socials i de salut

Necessitat de planificació preventiva associada a la salut integral i inclusiva de les persones, considerant els canvis demogràfics actuals i diferenciant les necessitats dels serveis rurals i urbans.

Benestar emocional

Necessitat de combatre els sentiments de solitud no volguda.

Vulnerabilitat

Dificultat amb l'accés i utilitat de les noves tecnologies, així com de les infraestructures.

Vida social

Possibilitat de mantenir una activitat social activa d'acord amb les necessitats i desitjos, tant per a les activitats que s'ofereixen com per a la utilització i accés a espais públics.

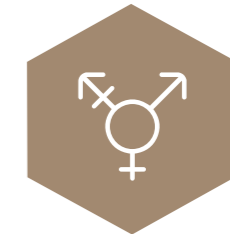
Economia

Necessitat d'invertir més recursos en les diferents àrees per donar compliment a les propostes i solucions, tenint en compte les experiències en primera persona de les persones implicades.

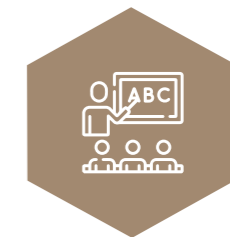
Oci i diversió

Necessitat d'ampliar la cartera d'activitats (culturals, esportives i físiques) dirigides a les persones grans enfocades a gaudir de la vida i no només a millorar la seva salut.

Gènere

Necessitat d'aprofundir en la perspectiva de gènere, especialment en la detecció i l'abordatge de les cures per evitar la perpetuació de rols de gènere associats.

Formació

Facilitat d'accés a propostes formatives atractives i d'actualitat enfocades a l'aprenentatge i la formació contínua.

Recomanacions per a l'abordatge de l'envelliment en entorns rurals

Vida comunitària

- Fomentar la participació comunitària i el boca-orella per augmentar la implicació i l'ús dels espais socials, així com les activitats i formacions programades.
- Desenvolupar estratègies per millorar la difusió d'informació sobre activitats, redissenyant títols i comunicacions per ser més inclusius i clars.
- Destacar la importància del teixit social i comunitari en els pobles, fomentant el suport mutu i la cohesió social.
- Desenvolupar iniciatives que posin en valor el tracte personal i la importància del comerç local com a elements clau per a la vida comunitària.
- Facilitar la inclusió de persones d'origen en la migració en les entitats locals per promoure la diversitat i la inclusió.
- Desenvolupar programes educatius per fomentar el respecte i la cooperació entre generacions.

Relleu generacional

- Fer evolucionar les estructures de les entitats perquè siguin més inclusives i atractives per a les noves generacions, permetent una major participació juvenil.
- Oferir confiança als joves i fomentar les seves idees per augmentar la seva implicació en la comunitat.
- Fomentar la participació de les noves generacions en els negocis familiars, assegurant la continuïtat i la innovació.
- Promoure activitats que involucrin tant joves com persones grans per fomentar la comprensió mútua i el treball conjunt, creant vincles intergeneracionals.

Espais i infraestructures

- Crear infraestructures comunitàries que integrin activitats intergeneracionals per facilitar la cura i l'educació, fomentant el contacte i la col·laboració entre generacions.
- Adequar les estructures de cura als nous models familiars i millorar les infraestructures rurals per respondre millor a les necessitats actuals.
- Assegurar l'accés igualitari als espais públics, creant nous espais comunitaris segons les necessitats detectades, afavorint la inclusió i la participació de tothom.

Perspectiva de gènere

- Implementar programes educatius i campanyes de sensibilització per promoure la igualtat de gènere en les tasques de cura.
- Reconèixer les tasques de cura en la societat com a essencials i valorar-les adequadament.
- Oferir reconeixement i suport formal als cuidadors informals, destacant la seva importància i proposant alternatives per evitar que aquesta tasca recaigui exclusivament en les dones.

Autonomia

- Promoure la convivència entre persones grans, mantenint la seva autonomia i respectant els seus espais personals, evitant l'aïllament.

- Millorar les condicions de les residències per fer-les més acollidores i humanes, assegurant una qualitat de vida digna.
- Millorar el sistema de mobilitat i accessibilitat, especialment per a aquells que viuen en entorns rurals, garantint una major independència.
- Promoure el respecte envers les persones grans, evitant la infantilització i assegurant-se que les seves necessitats i desitjos són escoltats i respectats.

- Dissenyar formacions de qualitat per a les persones grans, promovent l'aprenentatge continu i l'actualització de coneixements.
- Oferir formació i suport per als cuidadors d'entorns rurals, proporcionant recursos i eines per a una millor cura.

Tecnologia

- Fomentar la formació en noves tecnologies i facilitar l'accés a aquestes eines per millorar les competències i la qualitat de vida, reduint la bretxa digital.
- Promoure el coneixement i l'accés a ajudes i entitats que ofereixen suport a les famílies, facilitant l'ús de recursos disponibles.

Formació i activitats

- Fomentar més activitats culturals adaptades a les necessitats i preferències de les persones grans, oferint opcions variades i atractives.
- Impulsar activitats físiques i esportives per a les persones grans, dirigides per monitors qualificats per tal de garantir una experiència positiva i segura.

- Organitzar programes de formació en noves tecnologies per a diversos col·lectius, adaptats a les seves necessitats específiques.

ORGANITZA:

UMANRESA

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

AMB LA COL-LABORACIÓ DE:

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE CIENCIA, INNOVACIÓN
Y UNIVERSIDADES

AMB EL SUPORT DE:

Ajuntament de Cardener

Ajuntament
de Navàs

Ajuntament de Callús

